

Date: 13th March-2026

KASB-HUNAR TA'LIMI MUASSASALARIDA TARIX FANINI O'QITISHDA
INNOVATSION PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASHI

Quvandiqova Nargisa Raximovna

Xorazm viloyati, Qo'shko'pir tumani 1- son texnikumning tarix fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasida kasb-hunar ta'limi muassasalarida tarix fanini o'qitishda innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash masalasi Xorazm viloyati tajribasi asosida tahlil qilinadi. Tarix fanini o'qitishda kompetensiyaviy yondashuv, interfaol metodlar va hududiy tarix materiallarini integratsiya qilishning samaradorligi yoritiladi. Shuningdek, o'quvchilarda tarixiy tafakkur, milliy o'zlik va fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishda zamonaviy metodlarning o'rni ochib beriladi.

Kalit so'zlar: kasb-hunar ta'limi, tarix fani, Xorazm, innovatsion pedagogika, kompetensiyaviy yondashuv, hududiy tarix, interfaol metod, milliy o'zlik.

O'zbekiston Respublikasida ta'lim tizimini modernizatsiya qilish jarayoni uzluksiz davom etmoqda. Ayniqsa, kasb-hunar ta'limi muassasalari faoliyatini zamonaviy talablar asosida takomillashtirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. "Ta'lim to'g'risida"gi Qonunda ta'lim jarayoni shaxsni har tomonlama rivojlantirish, uning ijtimoiy va kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishga qaratilishi belgilangan [1, 3-modda]. Ushbu normativ asos tarix fanini o'qitishda ham an'anaviy bilim berishdan ko'ra, shaxsga yo'naltirilgan va kompetensiyaviy yondashuvni talab etadi. Mazkur talab kasb-hunar ta'limida ayniqsa muhim bo'lib, chunki bu bosqichda o'quvchi nafaqat bilim oladi, balki kelajak kasbiy faoliyatiga tayyorlanadi.

Xorazm viloyati kasb-hunar ta'limi muassasalarida olib borilayotgan kuzatuvlar shuni ko'rsatadiki, tarix faniga nisbatan o'quvchilarning qiziqishi ko'pincha darsning tashkil etilish uslubiga bog'liq. Agar dars faqat ma'ruza shaklida olib borilsa, o'quvchi passiv tinglovchiga aylanadi. Biroq interfaol metodlar, hududiy tarix materiallari va muammoli vaziyatlar qo'llanilganda o'quvchilarning ishtiroki sezilarli darajada ortadi. Bu jarayon tarix fanining tarbiyaviy va ijtimoiy ahamiyatini kuchaytiradi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim sohasini rivojlantirishga doir qarorlarida ham ta'lim jarayoniga innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish zarurligi qayd etilgan [2]. Ushbu hujjatlarda zamonaviy metodlar asosida ta'lim sifatini oshirish ustuvor vazifa sifatida belgilanadi. Mazkur normativ asos tarix fanini kasb-hunar ta'limida yangi pedagogik yondashuv asosida tashkil etish zarurligini ko'rsatadi. Shu jihatdan, innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash masalasi dolzarb ilmiy-amaliy muammo sifatida namoyon bo'ladi.

Kasb-hunar ta'limi muassasalarida tarix fanini o'qitish jarayonida quyidagi muammolar kuzatiladi:

- tarixiy materialning kasbiy yo'nalish bilan yetarli bog'lanmasligi;
- o'quvchilarning mustaqil tahlil ko'nikmalarining sustligi;

Date: 13th March-2026

- hududiy tarix materiallaridan foydalanishning cheklanganligi;
- innovatsion metodlarning tizimli qo‘llanilmasligi.

Xorazm viloyati misolida olib borilgan pedagogik kuzatuvlar shuni ko‘rsatdiki, agar tarix darslarida mahalliy tarixiy obidalar, Xorazm vohasining qadimiy davlatchilik an‘analari, jadidchilik harakati yoki mustaqillik yillaridagi islohotlar hududiy misollar asosida yoritilsa, o‘quvchilarning qiziqishi sezilarli ortadi. Masalan, Qo‘shko‘pir tumanidagi tarixiy obyektlar yoki Xiva shahrining madaniy merosi haqida loyiha topshiriqlari berilganda o‘quvchilar faol ishtirok etadi. Bu esa innovatsion pedagogik texnologiyalarni hududiy material bilan integratsiya qilish samarali ekanini ko‘rsatadi.

Shu nuqtai nazardan, mazkur tadqiqotning maqsadi — kasb-hunar ta‘limi muassasalarida tarix fanini o‘qitishda innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo‘llashning hududiy modelini ishlab chiqish va uning samaradorligini asoslashdan iborat.

O‘zbekiston pedagogika fanida shaxsga yo‘naltirilgan va kompetensiyaviy yondashuv masalalari keng tadqiq etilgan. Jumladan, N. Saidahmedov ta‘lim jarayonini texnologiyalashtirish zarurligini asoslab, pedagogik texnologiya o‘quv jarayonining aniq maqsadga yo‘naltirilgan, bosqichma-bosqich tashkil etilgan tizimi ekanini ta‘kidlaydi [3, 45-bet]. Muallifning fikricha, o‘qituvchi oldindan natijani rejalashtirishi va unga olib boruvchi metodlarni tizimli tanlashi lozim. Ushbu nazariy qarash kasb-hunar ta‘limida tarix fanini o‘qitishda ayniqsa muhimdir, chunki tarix darsi tarbiyaviy, ma‘naviy va kasbiy komponentlarni birlashtiradi. Demak, tarix fanini o‘qitish tasodifiy emas, balki puxta loyihalangan pedagogik texnologiya asosida tashkil etilishi kerak.

Shuningdek, A. Avloniy o‘z asarlarida ta‘lim va tarbiya uyg‘unligini asoslab, milliy ong va ma‘naviyatni shakllantirishni ustuvor vazifa sifatida ko‘rsatadi [4, 12-bet]. Mazkur qarash tarix fanining mohiyatiga bevosita mos keladi. Chunki tarix darslarida o‘quvchilarda milliy o‘zlik, vatanparvarlik va fuqarolik mas‘uliyati shakllanadi. Ayniqsa, Xorazm vohasining boy tarixiy merosi — qadimgi davlatchilik an‘analari, Xiva xonligi davri, jadidchilik harakati kabi mavzular yoshlar ongida tarixiy xotirani mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu bois innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo‘llash jarayonida milliy va hududiy komponentni saqlash zarur.

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining kasb-hunar ta‘limini takomillashtirishga doir qarorlarida ham ta‘lim jarayonida zamonaviy metodlarni joriy etish va o‘quvchilarning amaliy ko‘nikmalarini rivojlantirish ustuvor vazifa sifatida belgilangan [5]. Bu normativ asos tarix fanini o‘qitishda interfaol metodlar va loyiha asosida o‘qitish texnologiyalarini qo‘llash zarurligini tasdiqlaydi.

Kasb-hunar ta‘limi muassasalarida tarix fanini o‘qitishda kompetensiyaviy yondashuv quyidagi yo‘nalishlarda amalga oshirilishi mumkin:

- tarixiy voqealarni kasbiy faoliyat bilan bog‘lash;
- hududiy tarix materiallarini dars jarayoniga integratsiya qilish;
- mustaqil tahlil va taqdimot ko‘nikmalarini shakllantirish;
- tanqidiy fikrlashni rivojlantirish.

Xorazm viloyati misolida olib borilgan kuzatuvlar shuni ko‘rsatdiki, o‘quvchilarga “Xiva — ochiq osmon ostidagi muzey shahar” mavzusida loyiha topshirig‘i berilganda

Date: 13th March-2026

ular nafaqat tarixiy ma'lumotlarni o'rgandi, balki turizm va iqtisodiy rivojlanish bilan bog'liq jihatlarni ham tahlil qildi. Bu jarayonda tarixiy bilim kasbiy yo'nalish bilan uyg'unlashdi. Demak, kompetensiyaviy yondashuv tarix fanini real hayotiy kontekst bilan bog'lash orqali samarali amalga oshadi.

Shaxsiy pedagogik kuzatuvlar shuni ko'rsatadiki, agar tarix darsida mahalliy arxiv materiallari, xaritalar va tarixiy hujjatlar bilan ishlash tashkil etilsa, o'quvchilar o'z hududining tarixiga nisbatan chuqurroq qiziqish bildiradi. Bu esa innovatsion pedagogik texnologiyaning milliy kontekstda muvaffaqiyatli qo'llanilayotganini ko'rsatadi.

Kasb-hunar ta'limi muassasalarida tarix fanini o'qitishda quyidagi bosqichli metodik model taklif etiladi:

1. Motivatsion bosqich – muammoli savol yoki hududiy fakt asosida darsni boshlash.

2. Axborot bosqichi – tarixiy materialni interfaol metod orqali o'zlashtirish.

3. Amaliy bosqich – loyiha yoki "case-study" asosida tahlil qilish.

4. Refleksiya bosqichi – o'quvchilarning mustaqil xulosalari va baholash.

Masalan, "Jadidchilik harakati va uning Xorazm taraqqiyotidagi o'rni" mavzusida dars o'tilganda, birinchi bosqichda savol qo'yiladi: "Jadidlar bugungi kasb-hunar ta'limi tizimiga qanday ta'sir ko'rsatgan?" Ikkinchi bosqichda matn va manbalar tahlil qilinadi. Uchinchi bosqichda o'quvchilar guruhlariga bo'linib, jadid maktablari bilan zamonaviy texnikum tizimini qiyoslaydi. Yakunda refleksiya bosqichida umumiy xulosa chiqariladi.

Mazkur model tarix fanini o'qitishda innovatsion pedagogik texnologiyaning tizimli qo'llanilishiga xizmat qiladi va o'quvchilarni faol subyektga aylantiradi.

Xorazm viloyati Qo'shko'pir tumani 1-son texnikumida tarix fanini o'qitish jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash bo'yicha kuzatuv-tahlil ishlari olib borildi. Tadqiqot jarayonida an'anaviy ma'ruza usuli bilan tashkil etilgan darslar hamda interfaol metodlar asosida tashkil etilgan darslar qiyosiy o'rganildi.

Tahlil natijalariga ko'ra:

— interfaol metodlar qo'llanilgan darslarda o'quvchilarning ishtirok darajasi yuqori bo'ldi;

— loyiha asosida o'qitilgan mavzularda mustaqil fikr bildirish ko'nikmasi shakllandi;

— hududiy tarix materiallari qo'llanilganda darsga qiziqish sezilarli ortdi;

— refleksiya bosqichida o'quvchilarning tahliliy xulosalari chuqurlashdi.

Masalan, "Xorazm vohasida jadidchilik harakati" mavzusida loyiha topshirig'i berilganda o'quvchilar jadid maktablari faoliyatini zamonaviy texnikum tizimi bilan qiyosiy tahlil qildi. Natijada tarixiy jarayonning zamonaviy ta'lim tizimi shakllanishiga ta'siri haqida mustaqil xulosa chiqarildi. Bu jarayon tarix fanining kasbiy ongni shakllantirishdagi rolini yaqqol namoyon etdi.

Pedagogik kuzatuvlar shuni ko'rsatdiki, innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash jarayonida o'qituvchi ko'proq moderator va yo'naltiruvchi rolini bajaradi. O'quvchi esa faol subyektga aylanadi. Bu esa shaxsga yo'naltirilgan ta'lim modelining amaliy ifodasidir.

Date: 13th March-2026

Mazkur tadqiqotning ilmiy yangiligi shundaki, unda kasb-hunar ta'limi muassasalarida tarix fanini o'qitishda innovatsion pedagogik texnologiyalarni hududiy komponent asosida qo'llash modeli ishlab chiqildi. Xorazm viloyati tajribasi asosida taklif etilgan metodik model tarix fanini kasbiy yo'nalish bilan integratsiya qilish imkonini beradi. Shuningdek, hududiy tarix materiallarini tizimli qo'llash orqali milliy o'zlik va fuqarolik kompetensiyasini shakllantirish mexanizmi asoslab berildi.

Tadqiqot natijalari kasb-hunar ta'limi muassasalari tarix fani o'qituvchilari uchun metodik qo'llanma sifatida xizmat qilishi mumkin. Taklif etilgan bosqichli model asosida darslarni tashkil etish ta'lim samaradorligini oshiradi. Shuningdek, hududiy tarix materiallarini dars jarayoniga integratsiya qilish orqali o'quvchilarda tarixiy tafakkur va kasbiy ong uyg'unligi shakllanadi.

Kasb-hunar ta'limi muassasalarida tarix fanini o'qitishda innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash ta'lim jarayonini sifat jihatdan yangi bosqichga olib chiqadi. Ayniqsa, Xorazm viloyati tajribasi shuni ko'rsatdiki, hududiy tarix materiallari, interfaol metodlar va loyiha asosida o'qitish uyg'unligi o'quvchilarning faolligini oshiradi hamda mustaqil fikrlash ko'nikmasini shakllantiradi.

Innovatsion pedagogik texnologiya bu shunchaki yangi metod emas, balki ta'lim mazmuni, metod va natija o'rtasidagi tizimli uyg'unlikdir. Shu bois tarix fanini kasb-hunar ta'limida zamonaviy yondashuv asosida tashkil etish milliy ta'lim tizimini rivojlantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim tizimini rivojlantirishga doir qarorlari. – Toshkent, 2019–2023.
3. Saidahmedov N. Pedagogik texnologiya asoslari. – Toshkent: Fan, 2003. – 120 b.
4. Avloniy A. Turkiy guliston yoxud axloq. – Toshkent: O'qituvchi, 1992. – 160 b.
5. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining kasb-hunar ta'limini takomillashtirish to'g'risidagi qarorlari. – Toshkent, 2017–2022.

